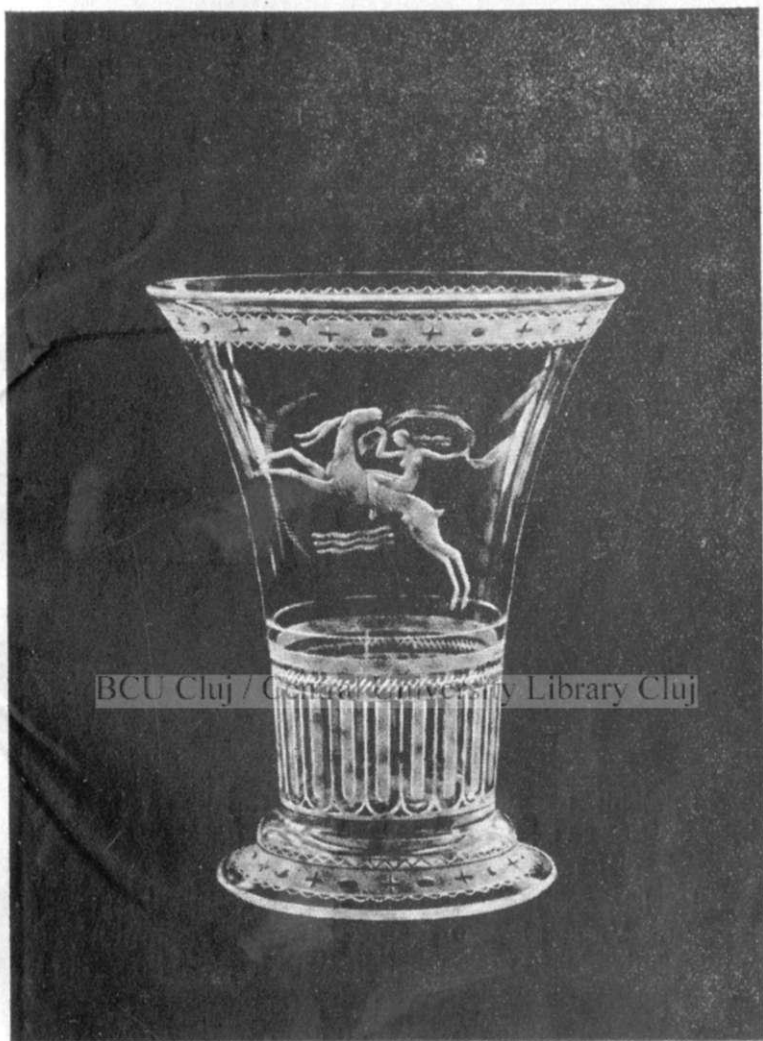

abecedar

An I.

15 Ianuarie 1934

No. 36—40

Exemplarul 3 Lei

abecedar

Ingrijit de

Teodor Murășanu,

Emil Giurgiucă, George Boldea,

Grigore Popa, Pavel Dan, Mihail Beniuc

Interior Bergsonian

Lumea bergsoniană e o construcție filosofică suverană și unul din semnele distinctive ale veacului nostru spiritual. Ea se situează pe linia marilor salturi inovatoare ale gândirii europene; iradiațiile ei se pierd în cele mai depărtate unghere ale Științei, Religiei și Artei. Pentru a o înțelege și pentru a avea apoi o nouă perspectivă de a îmbrățișa manifestările lumii celei care se înfățișează ochilor tuturor, e nevoie să o pătrunzi printr'o inversare radicală a procedeelelor inerente psihismului superficial și adoptiv. Efortul empatetic, simpatetic sau „intuitiv„ — e instrumentul ce facilitează nu numai prinderea lumii lui Bergson ci și o cunoaștere mai adâncă a celei externe, date.

Pirandello ne silește să părăsim prozaica iluzie că trăim în aceeași lume, iar noi credem că mai ales creațiunile omenești superioare (științifice, filosofice, artistice) reprezintă forme și lumi în care avem sau nu prilejul spiritual și pregătirea pentru a intra. Cei mai mulți rămânem în praful pragului acestor lumi; puțini pot arunca povara prejudecăților ce-i încearcă și metrul habitual și prestabilit — cu care încearcă să măsoare doar dimensiunea exterioară și superficială a vieții — pentru a avea astfel ușa deschisă ca să intre și să trăiască sensul unic și metafizic al lumii.

În raza bergsonismului, pentru a fi aproape de esența biologică a vieții trebuie să fi trăit emoția creatoare supra-intelectuală, să fi cunoscut elanul mistic și să te fi hrănit cu substanțele dumnezeiești care circulă „deasupra veacurilor“ în universul nostru, mașină întru zămisirea zeilor. Căci, fărămă a elanului de viață care desmorțește prin traversare materia inertă, individul trăește în marele corp al cosmosului. În acest imens corp — al meu, al tău, al tuturor — avem impresia că antagonismul dintre ființă și neființă se unifică iar o putere interioară cu o vrajă „intuită“ dar neconturată de categoriile gândirii curente te cheamă adânc, tot mai adânc în besna lipsită de formă a începutului de viață...

*

Dar să privim în prealabil, lumea bergsoniană în opoziție cu trecutul imediat.

În lumea spirituală dela sfârșitul veacului al XIX-lea, inteligența — după uriașele aplicațiuni practice — începu „să se devoreze pe sine„ (Bréhier). Lume de aparențe, negații metafizice, iluzii deșarte și „minciuni vitale“ cu care ne obișnuise gândirea schopenhaueriană și nietzscheiană și teatrul ibsenian ca și „frica de scandal“ și atitudinea voit conservatoare a lui Renan, — ne înfățișează un om slab, meschin, cu o valoare în totul micșorată. „Frenesia industrială“, despre care va vorbi mai târziu Bergson, își arăta astfel insuficiențele spirituale. Decăderea spiritului și aservirea lui scopurilor practice fu un alt corolar al pragmatismului strâmt. Inteligența în grija ei de obiectivitate și în urma marilor succese ce le-a avut în lumea materiei, conducea la o viziune a universului în care se pierde, se anihilează și se distruge tot ceea ce în epocile romantice și umaniste dădea preț și ridica valoarea și sensul vieții real și direct trăite. Morala devenise

o „minciună vitală“, conștiința o iluzie, libertatea o supoziție, spiritul un epi fenomen.

În preajma veacului nostru se profilă o opoziție evidentă dar desordonată prin naționalismul lui Barrès, declarațiile lui Brunetière asupra științei falimentare, rasismul lui Gobineau, etc. Apăreau astfel simptomele unei noi mișcări romantice (sau poate mai curând umaniste) „bogată și confuză, ocazie pentru opere de o mare bogăție literară însă gata uneori pentru lipsa de sinceritate și chiar șarlatanie“ (Bréhier).

S'a susținut greșit că bergsonismul e o „filosofie de sfârșit de secol“. Dealminteri necunoscătorii, nemulțumiți de unele aspecte, au condamnat în bloc întreaga gândire vitalistă ca și cum excesul ar echivala norma sau n'am avea atâtea concepții vitaliste câți gânditori vitaliști există.

Lumea bergsoniană trebuie înțeleasă din exterior ca o uriașă tentativă de a reabilita omul în fața negativismului „de sfârșit de secol“, de a-l încadra în armonia cosmosului, de a-i reda libertatea spiritului și elanul creator, de a-l face purtătorul celor din urmă și celor mai mari năzuințe ale naturii, — de a-l face, dacă vreți, zeu.

*

Pe teren strict filosofic a fost salvată, spiritualitatea de catastrofa de a cădea în determinismul riguros și mecanist al materiei.

Și întâiul nume mai apropiat de Bergson e fără îndoială Bontroux. Acesta arătase în „Contingența legilor naturii“ că dacă părăsim perspectiva exterioară a lucrurilor prin prisma căreia acestea apar fixe și mărginite și intrăm în străfundul ființei noastre căutând s'o prindem în izvorul ei, găsim că libertatea e o putere nesfârșită. Or „Datele imediate ale conștiinței“ ale lui Bergson (1889) au tocmai menirea să releve libertatea acțiunilor umane. Dacă scăpăm de construcțiile artificiale care acoperă experiența noastră intimă și directă ajungem la trăirea interioară imediată, la calitatea pură și la multiplicitatea calitativă. Marea eroare în știința vieții e traducerea timpului în spațiu, succesivului în simultan, etc. Gândirea bergsoniană se străduiește astfel să ne arate cum metodele de studiu ale materiei sunt inaplicabile în domeniul vieții și cum întreaga concepție despre natura vieții și a psihismului pe care și-o face omul în urma aplicării acestor metode este de-a dreptul eronată. Materia e spațialitate și cantitate, viața spiritului durată (progresivă și creatoare) și calitate. Psihologia obișnuită, dinaintea lui Bergson, nu numai că a spațializat durata și a cantificat calitatea dar a țărnut viața psihică la câmpul strâmt a conștiinței.

Diferența dintre viață și materialitate se evidențiază și mai mult prin determinismul cauzal al celei din urmă și prin libertatea și imprevizibilitatea, proprii manifestărilor vitale. Nici chiar natura (!) n'a prevăzut cu precizie realizările și atitudinile ființei umane. „A prevedea“ nu e valabil decât în predeterminat, într'o concepție ontologică cu forme și conținuturi prestabilite. Inteligența care a luat desvoltări nebanuite încearcă chiar să dezică „intențiile“ generale ale naturii; aceasta însă reacționează prin „funcțiunea fabulatoare“ care stă la baza religiei și moralei „statice“. Dar aci atingem punctul final al bergsonismului.

Liberă și imprevizibilă fiindcă e evoluție creatoare și ireversibilă, viața ca durată exclude neadecuată concepție atomistă despre psihic; ceea ce în ochii cercetătorului utilat cu metodele științelor materiei apare complex, prin perspectiva vieții se înfățișează simplu și unic. Gestul de ridicare al mâinii pe care gândirea spațializantă îl concepe ca o succesiune de milioane de stări consecutive, e, în realitate, un act simplu cu durată continuă. Apoi, necesarului din lumea materiei îi corespunde probabilul și posibilul din lumea biologică. Calitatea cea mai isbitoare a vieții pare a fi însă libertatea creatoare, — dublura cea mai prețioasă a evoluției. Actul liber este actul eului profund care se realizează pe sine dincolo de obstacolul crustei psihice superficiale reprezentat de eul parazitar. Actul liber nu este numai acela care se desfa-

ce de eu „ca un fruct copt“ ci și acela care are cu întreaga personalitate, „acea indescritibilă asemănare care se găsește uneori între operă și artist“. În momentul în care urmează să se producă un act sugerat din exterior se produce adeseori o revoltă interioară neașteptată. Eul dela bază pătrunde la suprafață. În acest moment apare în profunzimile eului o tensiune violentă de idei și sentimente care se impune irezistibil. Analiza mai amănunțită a acestor idei și sentimente descoperă origina lor personală. În zadar se caută rațiunea acțiunii ce continuă rezoluția interioară. „Noi găsim că ne-am decis fără rațiune, poate împotriva oricărei rațiuni“. Aci însă este „cea mai bună dintre rațiuni“ căci acțiunea astfel săvârșită răspunde ansamblului „sentimentelor noastre, a aspirațiilor și gândirilor noastre celor mai intime, a acelei concepții particulare de viață care este echivalentul întregii noastre experiențe trecute, ideii noastre personale despre fericire și onoare“. (Dat. Im. Conșt.) Intimitatea actului liber cu personalitatea se evidențiază mai ales în caracter. Noi gândim fără îndoială, scrie Bergson, numai cu o mică parte din trecutul nostru; acest trecut se manifestă însă integral prin impulsia și tendințele sale în acțiunile și dorințele noastre.

* * *

„În intuiția imediată actul de cunoaștere coincide cu actul generator al realității“. Această superbă eșafodare interioară care atinge esența primitivă a curgerii vieții a fost încercată în gândirea modernă cu o vie pregnanță de Amiel. Dar în vreme ce durata interioară a lui Amiel era discontinuă, pură, desbrăcată de orice materialitate, durata bergsoniană este continuă, memorială, impusă de materialitate. Viața apăsătoare a lui Amiel descusută, fără unitate de acțiune, cu abise între eul de azi și cel de ieri, lipsită de voință și efortul în același sens care creiază continuitatea. În bergsonism raportul dintre materie și memorie înlătură uitarea producătoare de discontinuitate datorită faptului că suntem corpuri. Dacă percepția și memoria ar fi acte de cunoștință pură, discontinuuul ar frânge unitatea duratei. Corpul este nisipul ce oprește sborurile spiritului pur, iar memoria este fermentul „organizator“ al întregii experiențe. Fiecare experiență nouă e înmembrată în ansamblul spiritului având însă și o notă de unic. Datorită organizării interne nu avem de a face cu alegerea unor amintiri în dauna altora ci cu atitudinile diverse ale eului care se depărtează mai mult sau mai puțin de prezent, afundându-se în trecutul mai apropiat sau mai îndepărtat.

Dacă n'am avea corpuri am fi niște veșnici visători. Numai în somn „atenția la prezent“ dispare lăsând loc liber jocului spiritual. Necesitățile practice superficializează însă, ne depărtează de adevărata realitate și ne silește să trăim în discontinuuul creat de inteligența adoptivă. Și faptul de a ne revela natura, de a da o viziune mai directă a realității, formează ambiția și cea mai de seamă chemare a artei.

* * *

Conștiința și simțurile noastre nu intră în comunicație imediată cu lucrurile și cu noi înșine. Dacă ar intra arta, ar fi inutilă sau, mai curând, scrie Bergson, am fi toți artiști căci sufletul nostru ar vibra permanent în „unison“ cu natura. „Ochii noștri, ajutați de memorie, ar reliefa în spațiu și ar fixa în timp tablouri neimitabile. Privirea noastră ar prinde în trecere, sculptate în marmura vie a corpului uman, fragmente de statue tot așa de frumoase ca cele ale statuarului antic. Am auzi cântând în fundul sufletelor noastre, ca o muzică uneori veselă, prea adesea duioasă, totdeauna originală, melodia neîntreruptă a vieții noastre interioare“. Între noi și natură, între noi și propria noastră conștiință reală s'a interpus un vâl, gros pentru cei mulți, subțire, aproape transparent, pentru artist.

Vălul este opera trebuințelor și necesităților practice ale vieții. Impresiunile obiectelor sunt selecționate după

calitatea lor utilă: tot ceea ce vedem și auzim din lumea exterioară e numai ceea ce simțurile extrag pentru luminarea conduitei; tot ceea ce cunoaștem despre noi înșine e ceea ce atinge suprafața și ia parte la acțiune. Lucrurile nu sunt prinse în ele înșile, noi vedem numai etichetele atârinate de ele de omenirea anterioară. Individualitatea lucrurilor și a ființelor ne scapă oricâteori nu ne e util s'o observăm.

Tendința de depărtare de lucruri, isvorită din exigențele adaptării se accentuează prin influența limbajului. Obiectul se ascunde deci și înapoia trebuinței care a creat cuvântul. Aceeași soartă o împărtășesc și stările psihice. Nimic din ceea ce este intim, personal și original trăit nu atinge suprafața. Noi nu prindem din sentimentele noastre decât aspectul lor impersonal simbolizat de limbaj. Și astfel trăim într'o lume de generalități și simboale, într'o zonă despărțitoare de noi și lucruri, — exterioară lucrurilor și nouă. Natura însă „prin distracție” produce unele detașări de viață. Nu e vorba de detașarea reflectată și sistematică a filosofului ci de o detașare naturală, înăscută simțurilor și conștiinței care se manifestă într'o „formă virginală” de a înțelege, simți și gândi. Dacă psihicul s'ar putea detașa complet de exigențele acțiunii am avea un artist ca și care n'a văzut încă lumea, ce ar excela în toate artele — sau le-ar condensa într'una singură — și care ar percepe lucrurile în puritatea lor originală. În mod normal însă vălul se ridică numai din partea unui singur simț, restul rămânând mai departe percepție utilitară. De aci derivă diversitatea artelor. Unii vor vedea viața interioară a lucrurilor prin forme și culoare, alții se vor întoarce spre ei și vor căuta prin animarea cuvintelor într'un ritm de viață nouă să ne sugereze trăirile cele mai intime, iar alții, pătrunzând mai adânc, vor căuta să prindă legea muzicii interioare, acele ritmuri de viață profundă în care suntem inserați. Astfel, scrie Bergson, fie că e pictură, sculptură, poezie sau muzică, arta n'are alt obiect decât de a îndepărta simboalele practic utile, generalitățile acceptate social și convențional, în sfârșit tot ceea ce maschează realitatea, pentru a ne pune față în față cu realitatea însăși”. Numai printr'un mare efort de idealitate se reia contactul cu realitatea, cu specificul individual la care țintește întotdeauna arta.

Arta răscolește adâncurile reale, acele părți din noi ascunse de noi înșine, care ne par la întâia vedere străine, ireale, depărtate de viața noastră actuală și care constituie elementul tragic și dramatic al existenței.

* * *

Ce este, în definitiv, această inteligență care ne orientează în exterior, care fragmentează durată interioară și ne silește să trăim în ambianța utilului? — Răspunsul, pe care îl vom da altă dată, va forma poate un alt pas de apropiere spre lumea bergsoniană.

* * *

Bergson poate fi catalogat într'un curent sau altul, poate fi categorisit în rubricile metafizice ale ontologiei, cosmologiei sau teoriei cunoașterii, poate fi privit prin prisma contribuțiilor sale psihologice, etc.; e spiritualist, monist, idealist, — tot ce vreți. El este însă mai presus de toate creatorul unei lumi armonice de gândire care ispitește mai mult decât atrage, care te îndeamnă spre profunzimile interiorității și spre isvorul esenței și creației divine a străduințelor umane, acolo unde clocotește elanul creator al vieții sub superficialitatea și banalitatea utilă a cotidianului. Brunschvieg însă observă că în bergsonism se reiau temele spinoziste fundamentale: „*aprofundarea conștiinței până la sentimentul adecuat al puterii sale liberatoare, — aprofundarea spațiului ca și a timpului, dincolo de schema lor exterioară, până la intuiția esenței lor indivizibile, a eternei lor productivități*”.

Dimitrie Todoranu

Poeme

Ochi

Cu lacrimi mari din doruri răsărite
vă unduiți privirea 'n necreat,
Fără svoniri, cu duhul împăcat
aprintd luceferi pârtiei ivite.

Cântarea voastră apelor să fie
suflare ncreșitoare feței luminate,
o ciută 'n liniști de păduri, verzie,
șuer înalt tăcerii resfirate.

Fluerul fântână vă deschide
taină și răcoare înfloririi,
să dăruiți atunci cântările zâmbirii
și ușa înfiorării se deschide . . . .

Zeu pădureț

Culcat în frunzele-așternute 'n scorbura
nu simți jocul stelelor în geana ta lungă de spic.
Te-au crescut poamele pădurilor de mic
și-acum pământul tot din ochii tăi se 'nvolbură.

Mustul sorbit cu jinduri din poamă
se vânzolește 'n tine ca o vijelie
sângerezi în tălpi și sporești sub glie
rodul ascuns în huma de pe coamă.

Adulmeci urma caldă și curată
tăiată 'n prundul apei fără fund
de nimfele care sărind se ascund
în limpezimea bolții cufundată.

Vârtejul te alungă și-ți dă brânci
să prinzi clipirea serii 'ntr'o ochire,
ești iarăși călătorul fără știre
aprintd de mustul patimii adânci.

University Library Cluj

Țarina copilăriei

Te regăsesc în flăcările amiezei
cu chipul pârguit ca o caisă,
poarta logodirii din nou e larg deschisă
pentru sufletul de brumă al miresei,
care-ți aduce 'n pumni plăpânzi de crin
rodul mustos al anilor trecuți
crescut din alte larguri, umblat prin munți desculț
și 'nvăluit aevea 'n foi de rosmarin.

Îți sorb mirosul brazdei viguros
din amețeala marilor lumini
mă ard sub pleoape lacrimi și vecini
cu zarea, mă desprind vânjos
spre inima ce sângerează 'n țărână,
ca pe tipsia palmii de prunc să o ridic
și să-i găsesc culcușul în alb de Pentelic
astâmpărându-i setea cu pumnii din fântână.

La 'ndemnul tău am învățat să cânt
și să 'nfloresc pe dealuri cu gorunii
să-mi leg prin dânsii duhul cu străbunii,
din reveneală tu mi-ai dat avânt
și 'ntraripat atunci din șesul larg de grâne
m'am înălțat spre culmea de ninsori
cu naltul ai voit să mă măsoari
legându-mă în curcubeu de brâne.

Noaptea pe Acropole

După atâția ani de nostalgie setoasă, numai câteva momente o despărțiau de împlinirea visului ei, copt într-o dorință poruncitoare, adusă aici, de peste mări, cu o forță hipnotică.

Inima îi cadența grav și adânc. Valuri de emoție îi împăianjeneau văzul și-i împiedecau pașii șovăelnici, cu cari, pentru prima dată, atinsese treptele rupte ale Propyleelor. Dar treptele nu se sfârșiau și i se părea că le urcă de mult, de ani de zile, fără speranța de a învinge mulțimea lor copleșitoare. Apoi scările se contopiră și începură să unduieze amețitor și veneau din infinit valuri și valuri de trepte ce se precipitau în adâncimi, amenințând s'o târească și pe ea, cu avântul lor clocotitor. Cu ochii închiși de groază, se răzimă de parapet și-și reluă drumul cu pașii, dibuind. Treptele scădeau, apropiindu-se de sfârșit și atunci o părăsiră toate forțele și fiecare treaptă îi rări bătăile inimii și-i șterse o nuanță de sânge din față.

Când ajunse sus nu vedea nimic împrejur și trebuia să se razime ca să nu cadă. Un întunec profund o înconjura, spart de linii și cercuri de foc cari sbureau ici și colo cu o iuțea văjâitoare, iar în adâncimi, demoni necunoscuți scuturau, cu un vuet infernal, grele lanțuri de fier.

Cu o supremă hotărîre își deschise ochii. Lumina din afară goni brusc ceața aparițiilor fioroase, iar ochii ei, cu toată setea anilor de nostalgie, sorbiră priveliștea dimprejur. Se așeză pe o frântură dintr'un stâlp de marmură la picioarele Parthenonului să se dissolve în nemișcare.

Soarele apunea iar cerul se aprinse în flăcări de lucire purpurie ce se stingeau câte puțin într'o mare albastră — verzie, de aburi luminoși. Pe ecranul cerului se reliefașu șiruri de stâlpi frânți, sumbre fantome din trecut, înăbușite de povara mileniilor tăcute ca niște șerpi de plumb. Statui mutilate își arătară sceptic rănile și marmura moartă zăcea prăbușită în ruină, înfundată în pământul lacom ce-o apuca cu brațe putrezite de mușchi. Gloria de odinioară agoniza solemn și grav, ca un erou a lui Eschyl, inspirând admirație chiar în prăbușire.

Mii de harfe cântau singurătății elegia trecutului ce plutea în amurgul trist, în vânturile șuerătoare și în cerul, care văzuse totul... Și ea stătea acolo de nesfârșite veacuri printre ruinele ce-o sfâșiau absorbindu-i orice gând și orice amintire.

Lumina zilei se strecură încet în pământ și cerurile se închiseră. Discul transparent al lunii alunecă ușor în sus și razele ei de ghiață învăluiră templele părăsite într'un vis palid de moarte. Prin dantelele grele de lumină, desfășurate pe pământ, se strecură din adâncimi un cântec încet și monoton, rătăcind printre ruine. Tonuri plângătoare și sacadate erupeau de ici și de colo, iar vântul le răpi în sus în spirale capricioase de argint. Sunetele câștigau din ce în ce văzduhul, șerpuiau, scânteiau și fulgerau, aprinzând cerul. Pământul se cutremură cu un vuet prelung și răsunau bolțile sfărâmate și galeriile pustii, chemând din infinit ecouri muribunde și plângătoare de nostalgia depărtării. O mână necunoscută se întinse jos din văzduh și scutură porțile adormite sub taina prăbușirii. Energii clocotitoare sfâșiau învelișurile de granit ca să erupă la suprafață.

Încet, luptându-se cu demonii îndărătnici, stâlpii frânți se ridicară cu o sforțare spasmodică din brațele pământului. Bolțile sparte se uniră domol și membrele statuiilor se întregiră. Formele pure ale Parthenonului se desfășurară în toată majestatea lor, iar Erechtheionul cu stâlpii svelți și grațioși se avântă îndrăzneț spre ceruri. Frizele roase se adunară din vânturi și din praf pe fațadele templelor și Athene Promachos, înaltă, cu capul ridicat și ochii enigmatice, domină Acropolea.

Dedeparte, un sunet de trompetă veni crescând, voci confuze se întrețeseau și se apropiau din necunoscut, clarificându-se.

Veneau bărbați și femei în falduri bogate ce acuzau

orice formă, în ritmuri grave înobilând orice mișcare.

Veneau fecioare svelte purtând pe cap amfore colorate de jasp și de cristal fenician, umplute de ambră, pentru altarul Vestei. Copii gălăgioși și pe jumătate goi trăgeau de coarne berbeci îndărătnici, cari behăiau jalnic, presimțind, parcă, tristul sfârșit ce-i aștepta în sanctuarele lui Apollon. Și venea marele sacerdot în tunică de purpură, însoțit de flautiști și diaconi, purtând în mâini ramuri proaspete de mirt. Sunetele trompetelor răsunau metalic și curajos, încolăcite de șerpuirea fluidă a flautelor.

Poporul se dădu cu respect în lături înaintea acestei procesiuni, care înconjură efigia Athenei, apoi intra solemn în Parthenon.

Porțile de marmoră se închiseră în urma lor. Veneau figuri cunoscute, relevând luminos amintiri ascunse în prăpăstii neguroase, bănuite de demult, de departe, în clipe fulgerătoare de luciditate.

Le urmăria cu ochii rătăciți, le strigă pe nume, le vorbia, dar nimeni n'o luă în seamă.

Venea un grup de tineri sprinteni în tunici albe, cu corpul bronzat, gătiți pentru jocurile din amfiteatru.

O voce o lovi surd, adânc, ca un ciocan greu de plumb.

— Mirtyll! — strigă cu vocea innăbușită — Mirtyll!

El înse nu se întoarse. Plecă în fruntea tovarășilor săi, vorbind și răsând cu voioșie și explicând ceva cu gesturi largi. Ea fugi după el, strigându-l pe nume și întinzând brațele ca să-l oprească. Însă el n'o vedea și n'o auzea, după cum n'o vedea și n'o auzea nimeni, și brațele ei întinse despicară aerul gol.

Veneau și treceau cu toții în fața ei, cu pașii măsurati, preocupați sau gânditori, tăcuți și sgomotoși, veseli sau gravi, dar nimeni nu se opri la chemările ei plângătoare și privirile lor erau reci și transparente.

Buimăcită, rătăci părăsită în abisurile timpului, privind figurile fără a le putea atinge, căci o despărțea de ele stăvilarul morții, ca un imens perete de cristal, pe care se frânge orice sbucium și sforțările alunecă neputincioase. Amețită, cu ochii arși, se târi la pedestalul Athenei, rugând'o printre lacrimi să se întâmple minunea.

Dar ochii de diamant ai zeiței priveau departe peste timpuri și figura ei de bronz încremenise în torente grele de falduri...

*

Un fluture albastru fâlfâi ușor și palpitând în sus, tot mai sus, amețit de beția înălțimii, se topi în cerul verde, ca smaraldul.

Olga Caba

Dimineață

In ciripiri de
păsărele
se deșteaptă soarele:
iarba lăcrimează rouă
și-undeva,
rânind
șosele,
șcârțâie strident,
brutal,
carele plecate matinal.

Inserare

In orizont de
purpură
se profilează nori
anemici;
austrul bate'n
papură...
și în ecouri repetate,
doi cucu — verbal —
sunt în
polemici...

Dan Mureș

Colindă

Pentru rugăciunea mâinilor tale,
Am să cânt încet colinde albe;
Am să-ți sun lângă suflet salbe
De țurțuri, cu povești patriarhale.

Trec colindele tăcerilor pe drum.
Sub icoane heruvimii cântă.
Cum cântau lângă ieslea sfântă
La care se 'nchinau tămâi cu mâini de fum.

Lasă-ți fruntea 'ncununată de lumină.
Am să-ți cânt colindele luminei.
Am să-ți cânt de menirile tinei.
Și de un copil care n'o să mai vină.

Narcis

Apele le văd doar în ochii mei,
Când îmi caut ochii în ape.
Nu-mi mai răm stelele sub pleoape.
Chipului meu fluid le-am prins cercei.

Nu mai văd primăverile albe;
Toți cireșii mi-au înflorit în trup.
Crengile când de floare se rup,
Îmi cântă 'n carne glasuri mici de salbe.

Nu mai văd nici toamnelor ciorchinii;
Port pe umeri vrejuri grele de rod.
Pletele sorite când mi le desnod,
Sunt străvezii cum strugurii luminii.

În ape-mi împânzesc năvoadele genelor,
Să-mi prind umbra și să mi-o apropie.
Vreau să mă prind unde sună clopoșei stropii,
Unde se 'mpletesc paianjenii poienelor,

Litanie

Sufletul meu era, Doamne, blid,
În care dumicasem pâinea milei. Library Cluj
L'am întins palmelor care se deschid
Cu lăcustele degetelor flămânde.

Sufletul meu era cuminecare,
Pentru buze care 'ncepeau să moară.
Doamne, am rămas cum florile care
Își dăruiesc sufletul cu polenul.

Doamne, sufletul îmi era căuș:
L'am turnat pe trupul unui osândit.
Ce-a rămas, a vărsat un ied jucăuș,
Și-a băut o fecioară din lume.

Doamne, fie ce ți-a rămas?
Mi-e sufletul gol; l'am dat.
Ție ți-a rămas lutul cel gras
Din care au să 'nflorească rugi,
Și lujere albe de crin.

Pași

În lut urma noastră goală s'a 'mpietrit
Lângă cântecul spiralelor de sidef,
Din care Tritonii își făceau naiuri,
Și duceau pe spinări de chit cântec sorit.

Urma noastră era adâncă 'n lut;
De-abia ne ridicăm în soare fruntea,
Să culegem cu buzele ciorchini.
Pașii noștri 'nfrățiți prin veac au trecut.

Cântecul nostru 'n piatră a rămas,
Lângă cântecul spiralelor de sidef.
Aplecă-te să ne 'ntâlnim veacul,
Și singurătățile întâitului pas.

Tăcere. Un basmu

(Edgar Poe)

Culmile munților dorm; văile, stâncile și peșterile tac. (Alemán)

„Ascultă!” crâcnit-a Demonul, când îmi puse mâna sa pe cap. „Pământurile despre cari îți grăesc sunt pământuri posomorâte în Lybia, lângă apa râului Zaira. Și nu e odihnă acolo, nici tăcere.

Apele râului sunt șofranii și ciumate la vedere și nu curg spre mare ci se sbat pe loc vecinic, sub ochiul roș al soarelui, cu o mișcare tumultuoasă și spasmodică. Pe țărmurile amândouă ale râului cu vad noroios ține cale de câteva miluri un deșert palid de nuferi giganti. Ei suspină unul către altul în singurătatea asta și întind la cer găhuri lungi ca de năluci și-și clatină capetele cele de pe alte țărături. Și s'aude într'una un murmur nedeslușit din mijlocul lor, asemuindu-se cu vuetul unor ape sub-pământene. Și ei suspină unul către altul.

Impărăția lor se hotărniceste cu o pădure falnică, întunecoasă și nfiorătoare. Într'însa freamătă într'una tușișurile scunde, ca talazurile în jurul Hebridelor. Ci nu suflă vânturi sub ceruri. Și urieșii arbori străvechi se pleacă încoace și ncolo, troznind cu putere. Și din frunzișul lor nalt picură vecinic roua, strop după strop. Și la rădăcini se nlanțuesc uimitoare flori învecinate, într'un somn sbuciumat. Și deasupra lor curg într'una spre apus norii cei suri cu un vuet puternic, până se prăvălesc în cataractă sub murele de jărătic ai orizontului. Și pe țărmurile râului Zaira pace nu e, nici tăcere.

Era noapte și ploaia cădea; căzând ploaie era; căzută era sânge. Și eu întârziam în mlaștina cu nuferi și ploaia îmi biciuia creștetul și nuferii suspinau unul spre altul în solemnitatea dezolării lor.

Și fără veste luna răsări din negura subțire și de fiori datătoare și, iată, la culoare era cărămizie. Și ochii îmi căzură pe-o stâncă uriașă ce se aținea pe malul de râu și se înalbia de zariștea lunii. Și stânca era sură; și sinistră; foarte înaltă fiind — și stânca era sură. Pe fruntea cea de piatră stau slove săpate și eu pășii spre țarm prin mlaștina cu nuferi, să pot da citire slovelor din piatră. Și nu le putui deslega pe ele. Și mă nturnam în ale mlaștinii, când luna lumină roșu deplin și întorcând capul privii slovele și slovele scriau: „dezolare”.

Și privind mai sus, iată un om că s'așezase pe culmea de stâncă, și eu mă lupilai printre cei nuferi, să pot iscodi ce va să facă omul. Și omul era de statură înaltă și măreață și era cu totul înfășurat în toga Romei de demult. Și păreau nedeslușite conturile ființei sale; dar trăsăturile sale n'aveau asemănare fără cu-ale zeilor, căci zăbranicul în care-l înveliau noaptea și luna, negura și roua, nu-i putea ascunde trăsăturile feții. Și fruntea cu sprincenele mare eră și ngândurată; ochii îngrijoși; și obrazul adânc brăzdat îmi mărturisii sfârșeală și scârbă de oameni și-un dor nemărginit al sigurătății.

Și omul șezu pe stâncă și ochii i-se perindară peste Dezolare. Privi copăceii neliniștiți și deasupra-le arborii străvechi, și n înalt cerul foșnitor și luna cărămizie. Și pândiam din ascunziș ce va să facă omul. Și omul tremura n singurătate, ci noaptea se scurta, el rămânea pe stâncă.

Și omul și-abātu luarea aminte dela cer la râul îngrozitor Zaira, la apele gălbui lugubre și palidele legioane de nuferi. Și omul eră ascultând suspinul nufierilor și murmurul ce izvoră dintr'înșii.

Și eu pândiam din ascunziș ce va să facă omul. Și omul tremura n singurătate, ci noaptea se scurta, el rămânea pe stâncă.

Atunci mă pogorii spre cele mai depărtate meleaguri ale mlaștinii, adâncindu-mă n pustietatea nufierilor și che-mai hipopotamii localnici ai meleagurilor mlaștinii. Și ei auziră chemarea mea ș'alergară cu behemoșii dimpreună la poalele stâncii și răgiră tare și înfricoșat sub lună. Și eu pândiam din ascunziș ce va să facă omul. Și omul tremura n singurătate, ci noaptea se scurta, el rămânea pe stâncă.

Atunci afurisi Purterile Firii cu blăstămulum tumultului și o groaznică furtună se opinti din cerul ce n'avusese adiere. Și cerul se făcu pământiu de urgia furtunii și ploaia biciuia capul omului și noianul undelor se revărsă și râul schingiuit spumega și nuferii țipau în culcușuri și pădurea se așchia de vânt și tunetul huruia și fulgerul svânta, și piatra se clătina în temelii. Și eu pândiam din ascunziș ce va să facă omul. Și omul tremura 'n singurătate, ci noaptea descrescând, el rămânea pe stâncă.

Atunci mă înciudai și blăstămai cu Tăcere râul și cu nuferii și vântul și pădurea și cerul cu tunetul și suspinul nufierilor. Și ele rămaseră blăstămate și mute. Și luna își opri mersul șovăelnic pe-al său crug ceresc și tunetul amuți și fulgerul se stinse și norii spânzurară în neclintire și apele se traseră în albie și n'o mai părăsiră, și arborii conteniră cu legănatul și nuferii nu mai suspinară, nici mai mai izvorî șoaptă din mijlocul lor; nicăeri umbră de sunet în largă pustie fără margini. Și mai pri-vii odată slovele din stâncă și se schimbaseră, acuma scriind *Tăcere*.

Și cu ochii cercetai înfășoșarea omului și 'nfășoșarea sa se încrâncenase de groază. Și năpraznic își ridică din mâini capul și sculând și-aținti azul. Ci nu era pic de glas în largă pustie fără margini și slovele scriau *Tăcere*. Și omul se cutremură, și-și întoarse fața și-o luă la fugă cu grăbire în calea depărtărilor și dus a fost, că nu l-am mai văzut vreodată".

Fost-au povești mult frumoase în tomurile maghilor, melancolicele tomuri ale maghilor ferecate cu fier. Acolo zic să s'amintească mituri slăvite despre ceriu și pământ și marea puternică, despre Duhurile ce-au împărățit peste mare și pământ și cerul prea sfânt. Fost-a așisderea multă știință în zilele sibilelor și sfântă, sfântă înțelepciune auzit-au odinioară frunzele întunecate ce tremurau în preajma Dodonei; ci precum Alah este viu, așa crez acest basmu ce mi-a istorisit Demonul când imi ținea de urât în umbra mormântului, drept cel mai minunat între toate. Și punând capăt povestirii, Demonul se svârli peste cap în încăperea mormântului și râse. Și eu nu puteam nici decum râde cu Demonul și el mă afurisi că nu puteam râde. Și râsul lynx carele locuiește pe veci întru mormânt, eși afară și se culcă la picioarele Demonului, căutându-i țintă în ochi.

Trad. de: *Coronius*

Album

*S'a răsucit în sine gândul pur:
Abil danseur făcând o piruetă,
Și-a țâșnit — cu aripi de azur
La glezne — spre a cerului paletă.*

*Din larg balans pe frânghii de eter
A coborît pe perna unui nor
Să-și prindă — pinteni — luna la picior,
Cu cătarami de stele și mister.*

*Vertiginos — sfidând din zboru-i tina
Trupului meu — în 'nalt pieri rotund;
Și-am tremurat — cu noaptea și lumina —
Pe rând — ca un pârâu pe drum de prund.*

Pavel Nedelcu

Valoarea vieții

Subt aspect istoric, problema vieții are un trecut glorios. A fost mult discutată și s'au propus variate soluții pentru a o defini.

Variatele soluții propuse militează mai ales spre elucidarea a două aspecte ale problemei: natura și valoarea vieții. Cea dintâi mai ales, natura vieții, s'a bucurat și se bucură de multă considerație. Abordată, la începutul cercetărilor filosofice, pe baze metafizice, ca toate problemele, ea a trecut apoi în domeniul științelor biologice, mai ales în vremea noastră, când științele naturale

au ajuns la o deosebită înflorire. Acum în acest domeniu se caută natura vieții.

Dar dacă preocupările cu privire la natura vieții au trecut din domeniul metafizic în cel biologic, cele relativ la valoarea vieții își mențin poziția inițială; rezolvarea lor a rămas tot în sarcina filosofiei. Pentru că chiar când se încearcă o depășire a filosofiei, în acest loc, ea este iluzorie, întrucât normativul este opera spiritului deci al filosofiei, nu al științelor pozitive unde se operează cu judecăți de realitate, nu cu judecăți de valoare. Și dacă realitatea oferă materialul brut, servind ca motiv determinant al apariției normativului,erarhia între lucruri o stabilește spiritul, în baza vederilor lui. Concretul este inert; nu valorează decât raportat la un subiect și în funcție de viziunea subiectului despre lume și viață. Ca atare, vieții, ca oricărui lucru, i se va acorda un credit și o valoare numai în cadrele vederilor spirituale, a unei anumite concepții despre realitate, iar faptele, secondând motivările spirituale, le vor întări.

Să luăm în considerare două teze diametral opuse: creștină și științifică.

a) Creștinismul militează pentru existența unei lumi viitoare și eterne, dincolo de viața pământească, ca o continuare a celei de pe pământ, căreia omul îi este sortit chiar de creatorul său: Dumnezeu, și unde îl așteaptă fericirea sau condamnarea, după faptele săvârșite aici, pe pământ. Așa că viața de pe pământ este numai un preambul, o anticameră a vieții viitoare, singura sală, însă o anticameră pregătitoare a vieții de apoi. Căci omul, prin efortul său personal încununat de grația divină, poate ajunge la fericirea naturală, în lumea viitoare. — În congruența acestor vederi, valoarea vieții este evidentă. Mai ales a celei pământești, pregătitoare a celei cerești. Pentru că ea o pregătește. Fie în bine, fie în rău. De aceea trebuie să i se dea toată atenția.

b) Transpunându-ne pe punctul de vedere opus tezei creștine, cel științific-materialist, cu totul alta este situația. Suflet nemuritor nu există. Nici lume viitoare. Ceeace se numește suflet și conștiință nu este, pentru materialisti, decât o secreție a creierului și o funcție a lui, ca atare trăiește atâta timp, cât trăiește organismul. Odată cu descompunerea corpului, dispare și așa numitul suflet. Deci, nemurirea sufletului și viața viitoare sunt simple iluzii, iluzii metafizice și teologice.

Dar atunci ce valoare are viața? Dacă nu există lume viitoare, la ce e bună existența, cu mizeriile ei? Dacă totul se naște la întâmplare și dispare la întâmplare, fără să aibă un scop, de ce să se nască?

Cei mai mulți nu-și pun asemenea întrebări. Își trăiesc viața fără să-și chinuiască creierul cu asemenea probleme. Majoritatea oamenilor se nasc și mor, suferă și se bucură, aleargă după bunăstare și plăceri, fără să caute rațiunea acestor lucruri. Li se pare normal așa. Și rămân nedumeriți când sunt întrebați și siliți să răspundă. Valoarea ei? Nu interesează răspunsul atâta timp, cât cineva se poate bucura de ea.

În direcția aceasta caută gânditorii cari nu acceptă teza creștină, justificarea și valoarea vieții. „Viața are o valoare imanentă ei”. Căci se constată un lucru; toată lumea aleargă după bucurii, în cari, crede, își găsește mulțumirea: glorie, bogăție, știință... Dar pentru că cineva să se bucure de aceste bunuri, se cere altceva, ceva indispensabil: viața. Pentru că numai trăind, omul găsește satisfacții în bunuri, oricari ar fi ele, „are conștiința posesării și utilizării lor”. Fără viață, subiect care simte și se încântă, oricât de mari ar fi bunurile și plăcerile oferite de ele, oricât de intense, n'au valoare.

Deci, bunul suprem, căruia se subordonează toate celelalte, este viața. Aici rezidă justificarea și valoarea ei. Este adevărat că omul nu este stăpân pe geneza acestui bun; este însă — mai mult sau mai puțin — stăpân pe utilizarea lui. Prin urmare să profite de viață și să stoarcă cât mai multe plăceri și bucurii din ea. Dar când orice posibilități de a sorbi bucuriile vieții s'au epuizat? Atunci? Atunci, pentru a evita răul, rămâne corectivul stoic..

c) Concluzia? Viața are o valoare. Dacă există viața viitoare, cum susține creștinismul, viața vitregă de pe pământ are o valoare: aceea de a pregăti fericirea veșnică, într-o altă lume, adevărata lume. Dacă nu există suflet și nemurire, valoarea vieții se menține, ca intrinsecă ei. Ca cel mai mare bun stăpânit de om, obținut — nu se știe cum — trebuie să se profite de el și să se obțină tot ce puterile imanente lui, fac posibil.

*

De aici două morale deosebite, cu două idealuri distincte.

Creștinismul neagă valoarea intrinsecă vieții pământești, socotind-o un mijloc pentru a obține nemurirea. În opoziție cu creștinismul, se situează morala liberă, accentuată tot mai mult de modernitate, în cadrul căreia viața are o valoare intrinsecă; „este un scop nu un mijloc”. Morala creștină urcă valoarea vieții în cer, morala liberă, laică, dimpotrivă, o coboară pe pământ și o sădește în materie, cerându-i să se valorifice singură, cum poate.

În fond, năzuința moralei creștine și năzuința moralei laice sunt două forme dechizate ale uneia și ale aceleași tendințe: conservarea celui mai mare bun pe care îl are omul și a cărui existență este cerută apodictic în orice bucurie: viața. Două năzuințe opuse, clădite pe două planuri de realitate, deosebite dar notând aceeași trebuință fundamentală a sufletului omenesc: voința de a trăi.

Ion Covrig-Nonea

Vis alb...

A tot nins o vreme uniform
Iar acum e liniște deplină,
Imprejur cuprinsurile dorm
Sau vorbesc de iarnă în surdină...

Gândul faurește-un vis de nord,
In fiorul iernelor eterne,
Când pe drumul cu aspect de fiord
Pacea înserării se așterne.

Casele în satul adormit
Au înfățișarea de epave,
Iar zăpada ia în asfințit
Colorit de mituri scandinave...

Noaptea cu reflexe în argint,
Sub privirea lunii, mi se pare,
Pe întinsul — astăzi labirint —
Un fragment din nopțile polare —

Cu îndemnul unui vânt ușor,
Flopul din răscruci, dormindu-și anii,
S'a trezit — așa neștiutor —
Și-a nsemnat în aer trei metanii...

Luna pretutindeni a întins
Bogăție albă de beteală,
Și năuntru, geamurile-au prins
Peisaj de floră tropicală...

Al. Straoneanu-Balas

Cărți

Ivan Bounin, *Le Sacrement de l'amour*,
Edit. Stock, Paris, 1926.

Este titlul traducerii franceze a scrierii marelui romancier rus, care a primit cu ea premiul Nobel pentru literatură pe 1933. Desigur că această distincțiune se dă întregii opere a lui Bunin și că „Taina iubirii” este numai un prilej pentru consacrarea unui mare talent! Căci, e necesar s'o spunem, acest volum pare a fi unul din cele mai puțin reușite din scrierile sale. Volumul acesta, publicat de editura Stock din Paris, în 1926 și ajuns, repede, la a V-a ediție, ne înfățișează, într'o strânsă analiză, evoluția pătimașă a iubirii tânărului *Mitia* pentru frumoasa, capricioasa, cocheta dar pasionată *Katia*. Analiza psihologică a pasiunii dragostei nu se bazează atât pe puterea de introspecțiune a autorului, cât pe măestria descrierii comportării și atitudinilor personajelor, în special a lui *Mitia*, precum și pe incomparabila expansiune a emoțiilor sale, care, în mod foarte firesc, deși cam abuziv prin frecvența stăruitoare cu care se desfășură, se iradiază asupra tuturor lucrurilor ce-l înconjoară pe tânărul și pasionatul îndrăgostit. Chiar atunci când așteptarea, prea prelungită, a unui răspuns de la *Katia*, după ce dânsul pleacă acasă, la țară, este zădarnică, iar *Mitia* încearcă să-și descarce patima sa prea aprinsă în jocuri de dragoste cu țărancele ce lucrau la conacul lor, iradierea afectivă e atât de puternică, încât anihilează expansiunea impulsivă a instinctului. Ex.: „*Mitia* se duce pe câmp: Câmpul era încă verde cenușiu, miriștele se ridicau încă cum se ridică periile, drumurile uscate erau încă violete și grunzuroase... Și toate acestea alcătuiau goliciunea tinereții, a epocii așteptării — și totul era *Katia*.” Sau, când *Mitia* se culcă cu capul în poala fetei de țăran, *Sonka*: „*Mitia* închisese ochii și tăcea. Soarele împrăștiat printre frunzele, ramurile și florile de păr, gădila cu pete calde și peștițe obrazul lui *Mitia*. *Sonka*, cu o răutate duioasă, apucă părul negru și des al lui *Mitia*: „parcă ar fi păr de cal” zicea dânsa, trăgându-l, și-i acoperi ochii cu șapca; el simția sub ceafă picioarele *Sonkai*, — cel mai grozav lucru din lume, picioarele femeii! — vârful capului său atingea pântecul fetei, el simția mirosul fustei și corsajului ei de stambă și toate acestea se confundau cu grădina înflorită și cu *Katia*.” Ori: „Dar îndată întregu-i suflet era străbătut de extaz și de spaimă la gândul acesta: *Katia*! Tinerețea *Katiei* strălucea în soarele dimineții; prospețimea grădinii era a ei; bucuria, săgălnicia sunetului clopotelor erau tot frumusețea ei, chipul ei elegant; hrisoavele vechi cereau ca dânsa să vină să împărtășească cu *Mitia* întreagă această intimitate veche și rustică, această existență în care pe moșia sa, în casa sa, trăiseră și muriseră părinții și strămoșii lui”... Dragostea nesatisfăcută se transformă, pe încetul, într'o adevărată obsesie, care îl chinue și-l smulge din sensul realității: „Pe câmp, întâlni o troică; întrevăzu în trăsura ce fugea două pălării, din care una de față și-i veni să strige: *Katia*! Florile albe de pe cărare se înfrățiră de îndată în mintea lui cu mânușile albe ale *Katiei*, cele albastre, cu culoarea voaletei sale...” Sufletul lui *Mitia* își pierde orice sprijin, subminat de ravagiile pasiunii pentru *Katia*; zădarnic un surogat de divertisment epic, care ar avea rolul să deslănțuie forțele oarbe ale instinctului, se interpune prin aventura lui *Mitia* cu tânăra *Alenka*, nevasta pădurarului, al cărui bărbat era deportat. Tânărul îndrăgostit de *Katia*, se lasă dus la început de planurile nedibace ale vătafului său, pentru a pune mâna pe această femeie, apoi se teme de falsă și compromițătoarea situație, în care îl pun lipsa lui de îndrăzneală și timiditatea; iar mai la urmă, întâlnirea lui, după înțelegerea personală, cu *Alenka*, în coliba din fundul grădinii de la curte, îl desgustă, desiluzionându-l. Însfârșit, așteptarea sub această tensiune nervoasă a unei dragoste, care începuse pentru el sub toate formele geloziei, se curmă prin scrisoarea *Katiei*, care-l vestește, scurt și crud, să uite tot ce a fost între dânsii... „Eu sunt rea, coruptă, nedemnă de tine, dar iubesc pătimaș arta! M'am hotărât, soarta

se împlinește, plec... știi cu cine... (cu profesorul de muzică). Tu ești simțitor, tu ești inteligent, mă vei înțelege. Te rog, nu te tortura și nu mă tortura! Nu-mi mai scrie nimic, e zădarnic". Desnodământul: Mitia se împușcă!... În cadrul unei amănunțite analize realiste de destrămarea sentimentală a sufletului personajului principal din acest roman (?), Ivan Bunin, nu poate învinge resturile romantismului său întârziat. Avem aface aici cu o carte de analiză, în care epicul se pierde în descrieri frumoase, în fine răsfirări sufletești; în care însă nu se întâmplă nimic! Nu vom găsi așadar nimic din desfășurarea epică a romanului adevărat, numai pentru că toate peripețiile la care participă personajele sale sunt surrogate de acțiuni, ce maschează, prin narațiuni învăluite de lirism, adevărata deslănțuire a faptelor, pe care autorul nu le poate imagina: Mitia, ca atâți eroi din romanele ratate de lirism, nu are forța, nu are nici îndrăsneala iubirii, ci se pierde în frământările ei interioare, platonice!

Ce păcat că multe din romanele scriitorilor noștri contemporani nu sunt traduse în limbile străine cunoscute mediilor literare apusene: premiul Nobel ar fi putut să onoreze, cu mult mai mare îndreptățire, cărți, incontestabil superioare volumului lui Bunin, „Taina Iubirii“...

*Gala Galaction, Doctorul Taifun, roman,
Edit. „Cultura Națională“, București, 1933.*

Isprăvisem de citit noua carte a părintelui Galaction, când mi-a căzut în mână o caracterizare a unui critic, obișnuit să dea decrete. Această caracterizare o făcea cu prilejul bilanțului literar pentru anul 1933, simpaticul critic, foarte simpatic chiar, după cum putem judeca din modestia cu care își alătură distinsa-i poză, pe lângă acele ale altor scriitori... urâți, nesimpatici, și... cu oarecare talent, din nenorocire indiscutabil, chiar pentru o autoritate critică de măsura Domniei Sale! Nu doar că talentul acestora — Ibrăileanu, Stere, M. Sadoveanu, Galaction, Arghezi, ș. a. ar însemna cine știe ce... dar ei sunt mai bătrâni! De aceeași opinie trebuie să fie, negreșit, și respectabila scriitoare, Dna Izabela Sadoveanu, care de data aceasta e scutită a-și mai pune întrebări de metafizică biologică pentru vârsta Domniei Sale: Bătrânii? Care bătrâni?... Cu tinerii era altceva; mai ales că, necunoscuți, obscuri, fără legături și cunoștințe, fără rudeni prin redacțiile marilor magazine literare, fără..., sfinți la Erusalim... Cine-i mai pune, Doamne, pe toți imberbii să scrie? Și, apoi, scrisul, ca scrisul! Dar să-și mai revendice și dreptul la aprecierele Criticei? Curată neobrăzare! Să îndrăsnească a ridica păreri proprii în fața opiniilor definitive ale celor bătrâni!... Tinerii? Care tineri? Acești...

*

„Doctorul Taifun de Gala Galaction, puternică, dramatică, în ciuda voitului tezism, prezentare a problemei femeii (!) în societatea modernă. Această carte nu va fi având acel pigment senzațional care dă răspândire unei opere, dar este rodul nobil al unei minți chinuite de întrebările artei“. Intelligent, criticul, nu-i așa? Și generos, nevoie mare, ca... ori ce autoritate!

De altfel ucazul acesta conține și puțină rea credință, obișnuită, în aluzia cu „senzaționalul“, îndreptată (vezi recensia din altă p. a gazetei!) împotriva... sărmanului scriitor tânăr, Ionel Teodoreanu: Criticul tânăr nu poate suferi *tinerețea*... altora! Rețeta acestui fel de caracterizări, de care se aruza nesfârșit, odată cu noi, regretatul profesor Al. Philippide, nu dovedește nici măcar că, cine o face, a citit cartea cu pricina! De altfel Galaction, făcea mai bine să nu fi tipărit în fruntea volumului „chinuitoarele întrebări“, căci cartea de literatură n'are nevoie de recomandaje: atmosfera de tainică frumusețe ce ea o aduce, ridicarea simțirii și gândurilor noastre pe tărâmul înaltelor aspirații desinteresate ale frumosului, ceea ce autorul acesta a împlinit adese, e destul, când există.

Gândiți-vă la povestirile: *De la noi, la Cladova, În drumul spre păcat, Dionis Grecoteiul, Copca Răduvanului, Moara lui Călfar, Gloria Constantini*, din volumul *Bise-*

ricuța din Răzoare sau la: Adamova, Andrei Hoțul, Lângă apa Vodislavei, din volumul *Clopotele din Mănăstirea Neamțu*, ori la schița, cu minunat subiect de baladă romantică, *Vioara lui Hugolin*, din „Caligraful Terțiu” și, în sfârșit, la romanul, *Papucii lui Mahmud*, în oarecare măsură...

Vom găsi în aceste scrieri, deosebiri destul de mari în privința întuirii obiectului de inspirație, a posibilității de plasticizare a conținuturilor sufletești trăite de autor, precum și a altor mijloace de expresie; dar vom putea reține câteva caractere generale pentru scriitorul nostru: înclinarea mistică, fantasticul și supranaturalul narațiunii, sbuciumul sufletului omenesc în volbura ispitelor vieții și, mai ales, tragicul acestor lupte profund umane, pe care nu totdeauna retorismul, cu rezonanțe de supărătoare omiletică a scriitorului, reușește să-l desprindă net din curajoasa ciocnire a conflictelor înfățișate.

Cu aceste însușiri și cu bogata experiență de viață omenească, Gala Galaction a putut ataca scrierea de romane.

Doctorul Taifun este țesut pe aceeași urzeală, cu mai puțin misticism, excepție la Femeea adulteră — o preferință în scrierile acestui autor — Floreal (Floarea Vasilescu-Plopu), care e mânăta în toată viața ei nenorocită de credința în minunile izbăvitoare ale sfântului Nicolae. Faptul acesta susține dorința autorului de a accentua valoarea credinței asupra motivelor profane de acțiune omenească, dar nu mulțumește trebuința tehnică a narațiunii epice: motivarea prin fapte a momentelor ce o desfășură. Se pare chiar că această îmbinare curajoasă de misticism și depravare calculată, ce se desfășură simultan în toate faptele acestui personaj al romanului, prezintă oarecare contrazicere între însușirile caracterului său, ceeace ne dă permanenta impresie de arbitrar și facticios când autorul se silește să ni-l configureze.

Impresia aceasta ni se întărește și mai mult când comparăm în decursul acțiunii, caracterele mai unitare, deși mai sbuciumate de firescul conflictelor sufletești, ale altor personaje din acest roman: profesorul Bobircă, doctorul Hristodorache.

Dar cu toate aceste mici defecte de compoziție, romanul *Doctorul Taifun*, ne înfățișează o acțiune care comportă o tratare în acest gen. Doctorul Bobircă, ne este înfățișat la începutul scrierii — cap IV — printr'un procedeu de artificio scriitoricesc, obișnuit la Galaction; printr'o autodescriere retorică a personajului. Bobircă își povestește înfrângerile dureroasei sale vieți din vremea studiilor liceale și universitare. colegului său, d-rul Hristodorache, cu prilejul unei vizite ce i-o face acestuia din urmă la Constanța. Apar în acest pasaj, exact ca în poemele lui Alexandri, prin descriere pe dublu plan, temperamentele celor doi medici. Cel dintâiu urât, sărac, hulit la început de colegi; dar harnic, încăpăținat, mândru de puterea lui de muncă, ambițios, disperat de a nu-și fi putut stămpăra setoa de iubire ce i se sbuciuma pătimaș în suflet și invidiind, din această cauză, pe fostul lor coleg Vlad Gherasimescu, ajuns prin frumusețea lui, favoritul femeilor frumoase și, prin fluxul valurilor politice, secretar general la un minister oarecare. Cellalt personaj, Hristodorache, e înfățișat în culori mai avantajoase, pentru a contrasta puternic cu Doctorul Taifun, cum îl porecliseră colegii de la medicină pe Bobircă.

Hristodorache e frumos, simpatic, tip feminin, ajuns soț și părinte fericit; ceeace drul Taifun avuse prilejul să constate în decursul vizitei ce i-o făcuse prietenului său și tocmai din această constatare decurge și confesiunea ce i-o face în timp ce se plimbau după prânz pe malul mării. Profesor celebru, specialist în cardiologie, Bobircă are conștiința încărcată de o legătură vinovată cu Floreal, soția lui Vasilescu-Plopu, șeful de birou al lui Vlad Gherasimescu. Din aceasta legătură s'a născut băețelul Pupu, pe care Floreal îl iubia mai mult de cât bărbat-său, (așa scrie Galaction!) Vasilescu-Plopu bănuia că Pupu nu e copilul lui. Bobircă iubește pe Floreal pentru frumusețea ei, pentru inteligența și cultura ce o are

— făcuse fizico-chimicele . . . , pentru că, în sfârșit, satisfăcea trebuințele lui printr'o deplină ascultare, venind în fiecare vară la Tekir-Ghiol, la vila ce i-o dăruise Taifun și în care el „închiria” regulat o cameră la etaj. O telegrama întrerupe conversația celor doi prieteni pe neașteptate: Floreal vestea din București că Pupu e grav bolnav și-l chema urgent pe drul Bobircă acolo. Plecarea acestuia e intempestivă. Ajuns la București e pus la curent de mersul boalei copilului de drul Samuely, un fost elev, care îngrijea copiii lui Floreal din ordinul profesorului și, datorită acestui fapt, cunoștea și legăturilor intime. În casa lui Plopu, care era plecat pentru câteva zile în concediu, drul Bobircă este pus în fața unei situații neașteptate cere îl chinue și mai mult, răscolindu-i căința că n'a terminat cu lichidarea acestei legături necinstite. Pupu e bolnav de otită medie, ceva mai bine în urma tratamentului priceput al lui Samuely, Floreal e disperată în urma maltratărilor și amenințărilor cu scandal ale lui „băbafi-su” și hotărâtă ca la întoarcerea acestuia în zorii zilei, să se mute cu Pupu cu tot, în casa drului Taifun sau să-și curme zilele. Bobircă promite lui Floreal că o va lua cu el. O silește însă să se odihnească, alături, pentru ca în acest timp, — cu ajutorul unui „Deus ex machina” romantic, ca în Buchetiera de la Florența a lui Alecsandri, folosit și de Galaction, — el, Bobircă, voind, să aprindă focul în sobă, să nu-i fie frig copilului, găsește rămășițele unei scrisori de la Vlad Gherasimescu, pe care reconstituind-o, află că acesta îi trimisese cinci mii de lei lui Floramie — așa-i zicea cestălalt prieten Floarei, și se scuza că nu poate să vie la dânsa în noaptea aceea. „Ființa sufletească a doctorului Taifun izbucni ca un geiser gigantic — aruncând perdele de apă fiartă și bolovani, — până în cerurile cele mai de sus ale turbării și ale setei de răzbunare! . . . Durerile copilăriei și ale tinereții, necunoscutele rezervoare ale suferinței lui prefăcute în ambiție și încordată activitate, rănile tainice ale inimii lui, întunecoasa și vechea lui dușmănie față de camaradul frumos, plin de succese și sărbătorit, făcură noapte de iad în cugetul savantului, spulberând cu negra lor vijelie construcția noțiunilor convenționale și poșghita deprinderilor sufletești, impuse de traiul între oameni . . . Doctorul Taifun se simți fiară troglodită! . . .” În lungul a trei capitole ni se descrie starea sufletească a acestui personaj și cele câteva încercări de a se salva din acest impas, dintre cari soluția sinuciderii nu lipsește. În sfârșit el se decide să părăsească „à l'anglaise” casa perfidei Floreal, luând vestigiile scrisorii revelatoare a necredinței acesteia, dar lăsându-i câteva rânduri, prin care o vestea că a dus cu el documentul infidelității! Când să iasă în stradă, iată pe neașteptatul — și de el și de cititor — Gherasimescu. O scurtă explicație, prin care Vlad acceptă să meargă acasă la Bobircă spre „a lumina noaptea aceasta toate colțurile iadului!” Acasă, altă surpriză! Toate lămpile aprinse, servitorii adormiți și în sala de așteptare a clienților. sforăind un necunoscut, care, trezindu-se în persoana lui Hristudorache, venit cu primul tren, după Bobircă, să-l readucă la un bolnav din Constanța, bun prieten al acestuia, rămâne înmămurit la apariția celor doi adversari, împreună. Hristudorache servește de arbitru și de judecător la diferendul celor doi colegi și judecata se face cu o doctă mânuire a cunoștințelor biblice. Je către acest medic, și cu citate din texte clasice grecești, pe care Galaction le coboară în subsolul paginei: ca în disertațiile teologice, sau ca în „nuvelele” istorice ale lui Odobescu . . . Pentru a face desbaterea mai picantă, se intercalează și servirea unei gustări! Gherasimescu arată un alt document de culpabilitate: o scrisoare a nepotului său Titu Mărgărit către *Floflocel*, dna Plopu: toate anonimele, care adânciseră în sufletul lui Bobircă bănuiala necinstei Floarei, se adevăraiseră! În capitolul următor se prezintă și femeea aceasta cu pruncul ei bolnav în brațe, strivită de groaza că îl va pierde și de frica să nu fie alungată de „băbafi-său”. Judecata continuă. Floarea, Floreal, Floflocel se mărturisește, în fața tribunalului adhoc, cu un cinism . . . care explică delictul moralei teologice al preacurviei și ne dă amănunte de

biografie adecvată, pentru ca, după câteva capitole, senzația lui Hristodorache să fie citirea unui pasaj din Ioan, VIII, 3—11, cu „femea prinsă în preacurvie” de farisei și adusă în fața lui Isus, care o iartă, pentru că nici unul din fariseii ce o judecaseră nu îndrăsnise să ridice piatra s'o lovească.

Celelalte peripeții, puține, care duc la desnodământ — căsătoria drului Taifun cu Floreal — nu mai interesează!

Morala teologică pe care Galaction își clădește romanul acesta nu poate fi o vină a compoziției sale, dacă ea ne-ar ridica deasupra colcăirilor de senzațional din viața zilnică și ne-ar emoționa, trezindu-ne în suflete sublima desinteresare a esteticului. Dar ce departe suntem de acest caz! Cât de ciudat rămânem desamăgiți că toată depănarea psihologiei unui suflet decăzut nu e străpunsă de fiorul dramatic al veșnicului uman, ce înalță pe cel distrus de soartă și ne mișcă pe noi cititorii! Cât de neasemuit mai impresionantă este, ca psihologie, imorala, pedepsită prin sancțiunea profană, Cucoană Joițică a marelui Caragiale, zdrobită de ridiculul situațiilor, care dă odată cu sancțiunea senină a umorului iresistibil și indirect, desigur, dar de aceea așa de estetic, și satisfacția morală! Romanul acesta îmi amintește următoarele rânduri ale lui Faguet:

„L'art et la littérature sont des agents de moralité quand ils sont beaux, quand ils réalisent le beau. Non pas que le beau soit moral en soi”. Ce-mi pasă de rețeta cu prezentarea tezistă, care e un paliativ accesoriu într-o discuție critică serioasă, ce valoare are afirmarea lipsei „pigmentului senzațional”, când acesta e de fapt pulverizat în tot romanul, dacă gazetărismul evenimentelor, expuse savant în XXXV de capitole, nu mă ridică în sfera senină a emoției estetice?

Cer scuze, terminând, severului critic al cărui decret l-am luat ca punct de plecare, că în tinereasca noastră revistă am încercat de a fi de altă opinie de cât Domnia Sa și mă declar admirator al „senzaționalului” profan din *Golia* lui Ionel Teodoreanu. Firește cu rezerva, modestă, de a mă lăsa convins de contrarul, dacă — cine poate prevedea bunăvoința măștrilor — dânsul va crede că merităm această lămurire... Arta părintelui Galaction însă nu cred că a câștigat ceva nou prin publicarea „Doctorului Taifun”.

Romul Demetrescu

✓ Geo Bogza, *Poemul invectivă*, București, 1933.

E nelimitat dreptul artistului de a-și distila esențele artei din orice domeniu — real sau imaginar — al experienței. Viața politică, socială, etică, sexuală, toate pot oferi artistului material de prelucrat. I se cere numai să le prelucreze artistic, să dea valori artistice. Dl Geo Bogza în volumul „Poemul invectivă” și-a ales spre exploatare probleme etico-sexuale și sexuale propriu zise, cu devieri dela normal (normal în sens biologic). E greu însă, din felul cum s'au realizat în versuri (?) aceste probleme, să-i bănuiești d-lui Bogza serioase intenții artistice. Câteva crâmpee de frumusețe (de exemplu în poema cu titlul „In toamna aceea”) risipite în volum nu te îndreptățesc la aceasta. Cea mai mare parte din poeme nu întrec în valoare artistică descripțiile ce le-ai întâlni în orice tratat de patologie sexuală. De aceea ești tentat să crezi cu dl Bogza urmărește alte scopuri decât cel al artei. Pentru ca să nu se crează că din acest domeniu nu se pot stoarce pentru poezie lucruri frumoase, îmi permit să citez câteva versuri, nu din dl Bogza, ci din Rainer Maria Rilke:

Mach Einen herrlich, Herr, mach Einen gross,
 bau seinem Leben einen schönen Schoss,
 und seine Scham errichte wie ein Tor
 in einem blonden Wald von jungen Haaren,
 und ziehe durch das Glied des Unsagbaren
 den Reisigen den weissen Heeresscharen,
 den Tausend Samen, die sich sammeln, vor.
 Und eine Nacht gib, dass der Mensch empfinde,
 was keines Menschen Tiefen noch betrat;
 gib eine Nach: da blühen alle Dinge,
 und mach sie duftender als die Syringe
 und wiegender denn deines Windes Schwinge

und jubelnder als Josaphat.
 Und gib ihm eines langes langen Tragens Zeit
 und mach ihn weit in wachsenden Gewändern,
 und schenk ihm eines Sternes Einsamkeit,
 dass keines Auges Staunen ihn beschreit,
 wenn seine Züge schmelzend sich verändern.

Dar nu mai departe decât la noi, Tudor Arghezi în „Flori de mucegai” ne-a dat din domeniul vieții erotice poezii de rară frumusețe.

M. Beniuc

Triptic apoetic.

„În lume nu există nimic original! „Originalitatea” e un cuvânt, cu care fixăm aproximativ un lucru presupus original”.

Prin această maximă, extrasă dela pag. 85 a volumului D-lui Oct. Șireagu, ciclul „Din Oazele Gândirii”, se caracterizează pregnant și definitiv:

Dl Oct. Șireagu cu poeme în proză „In umbra lui Crist”, Cluj, Editura Tansilvania, 1933.

Dl C. Argintaru cu „Agonia Soarelui”, ediția III, Cluj, Editura Hyperion, 1933.

Dl N. I. Bontaș cu „Vestigii”, București, Cartea Românească, 1933, în care, pe lângă banalitatea suspinelor consacrate de mandoliniștii versului, mai dai peste câte o îndrăzneală înviorătoare, imagine proaspătă și chiar ghiers poetic.

Atâta însă nu ajunge.

Grigore Popa

Carnet

Într-o notă din Nr. 12, anul XXV, 1933, Dec. 15 al Vieții Românești d-l recensent dela Revista Revistelor (juducând după priceperea cu care e scrisă nota, ai zice că e d-l Călinescu) mă învinuiește de „impetuozitate lipsită de deferență”, firește lipsă de deferență față de Dsa și de bătrâna revistă. Acest domn își închipue că toți cei ce cutează să mai scrie literatură în România sunt elevi de liceu, în afară de Dsa și de colaboratorii V. R. De aceea pretinde să stai cu ochii plecați și să învârți cu stângăcie chipiul în mâini, când Dsa binevoiește să-ți facă vreo observație critică, chiar dacă o face cam necioplit și nelalocul ei. „D. Beniuc nu înțelege ce vrea să zică *ecourile timpului* din punct de vedere redacțional”, scrie d-sa și, ca să înțeleg, mă lămurește: în *Abecedar* nu se pomeniște (?) de ultimele opere ale lui Victor Popa, Ionel Teodoreanu, Damian Stănoiu etc. De aceea nu trăim pe pământ, cum se exprimase altă dată. Dacă d-l recensent, citește *Abecedarul* (e datoria Dsale să citească!), s'a putut convinge de futilitatea imputării ce ne-o face. *Abecedarul a luat și va lua notă*, în măsura cadrelor sale tehnice, de operele literare moderne, române și străine. Cititorii revistei noastre se pot convinge. Sună a rea credință, când pe această temă d-l dela V. R. scrie: „Vrea să zică n'au cetit. Și aceasta e grav”. În afară de recenzii despre cărțile dlor Ionel Teodoreanu, L. Rebreanu, Ibrăileanu, Damian Stănoiu, s'au putut citi în „*Abecedar*” articole despre Papini, Barbu, Stefan George. Dovadă că noi „*linerii*” mai citim câteceva. Poate citim și lucruri pe care d-l dela V. R. nu le-a citit încă și nu ar strica să le citească. De exemplu, nu ar strica să citească d-l Călinescu pe Schopenhauer, înainte de a vorbi despre filosofia lui Eminescu (asupra acestui lucru se va reveni!). — Să se spună că, în felul nostru de a scri, noi suntem contemporani cu Andrei Mureșanu, e o glumă de proastă calitate, „de suburbii regățean”, cum ar spune d-l dela V. R., iar să-și bazeze cineva această afirmație (afirmație ce vrea să caracterizeze tot conținutul revistei) numai pe niște versuri trunchiate dintr-un întreg, e lipsă de probitate critică. În privința istoriei literare pe care o face d-l Călinescu și asupra căreia d-l recensent îmi atrage atenția, sunt multe de spus. Să aștepte d-l dela V. R., deocamdată, că nu orice fel de acte publicate promovează cultura și leagă prezentul de trecut. Întrucât au facilitat biletele și recetele despre guturaiurile lui Schiller și Goethe în înțelegerea operei lor literare? Tot așa scrisorile lui G. Eminovici (scris în nota din V. R.

semnificativ greșit M. Eminovici) pentru înțelegerea valorii literare și culturale a lui M. Eminescu și pentru legarea prezentului cu trecutul. Ca să nu creadă dl dela V.R., că numai în felul dlui Călinescu se pot face studii literare, îi recomand spre citire lucrarea lui Fr. Gundolf despre Goethe.

M. Beniuc

La Radio București, în seara de 3 Ianuarie crt. profesorul Motru a vorbit despre mișcarea filosofică românească din anul 1933, amintind de activitatea revistelor de specialitate ca *Revista de Filosofie*, *Arhiva pentru Știință și Reforma socială*, despre articolele nenumărate de filosofie, ce apar în toate revistele literare de la noi, despre activitatea Institutelor în care se promovează gândirea filosofică, despre cărțile filosofice apărute în anul trecut — (care vor fi cercetate și în rândurile „Abecedarului” în parte), despre conferințele filosofice ale Românilor în străinătate (a dlui I. Petrovici la Académie des Sciences Morales din Paris) și, în sfârșit, despre recenziile cărților de filosofie românească în străinătate. După cât știm, d. Motru va scrie despre această mișcare filosofică de la noi, mai pe larg decât a făcut-o la Radio, în *Revista de Filosofie*. Înregistrăm și noi, cu bucurie, acest fapt, care arată un progres al spiritualității în țara noastră. E o mare speranță, mai ales acum, în vremea absurdelor brutalități și a desorientării morale prin care trecem: mai multă adâncire a vieții, mai puțină încredere dogmatică, în special în prea mare cutezanță a pozitivismului sec și a misticismului iraționalist, mai îndelungată meditație și efort de sinteză a cunoștințelor particulare, sunt semnele maturizării culturale spre care avem datoria să tindem neobosiți. Filosofarea este un mijloc strălucit pentru a fi aici!

D. cronicar de la „România Nouă” binevoeste să ia act de numărul de Crăciun al „Abecedarului”, constatând că ar fi „cel mai interesant din cele apărute până acum din ale revistei, care a surprins lumea literară românească prin apariția ei”. Dacă „lumea literară”, despre care scrie, anonim, cronicarul gazetei din Cluj, este aceea a cercului Domniei Sale, regretăm de surpriză și-i urăm repede revenire la limpezimea obișnuită. Este o creștinească dorință a noastră de anul nou. Și se pare că înșeninarea cronicarului e urgent necesară de vreme ce Domnia Sa ar „fi foarte dispus să facă unele concluzii neplăcute (!) din această greșală... etc. (Să știți că a început să învețe românește după ce a fost la Paris!) E vorba de o greșală de nume propriu, sistematic neglijată, atât în corpul articolului despre G a u g u i n, cât și la sumar. Zice cronicarul „României Nouă”: „această greșală fiind foarte semnificativă pentru o mare parte (numai?) din articolele acestei reviste, în care se întrebunțează cuvintele unflute și radicale (!) cu nemiluita”... Subscriitorul acestor rânduri, care a făcut la transcrierea unui articol pentru revista noastră o greșală și mai mare decât cea incriminată, știe cine-i cronicarul care acuză, de data aceasta anonim, și-i atrage atenția că cu rea voință am putea să ne țigănim cu tot ce se scrie acolo unde Domnia Sa găsește numai infailibilitate și... „masivitate”. (Mă rog de iertare pentru aceste „radicale”) Deocamdată însă îl sfătuiește ca, atunci când scrie cronici, inspirat de anumite interese sau opinii ale altora să-i roage pe aceia — dacă știu — să-i corecteze româneasca; altfel să nu-și mai ridice nasul, luându-și aere de mentor. Căci, dacă l-aș fi întrebat eu pe dânsul, înainte de a fi scris „Abecedarul”, ceva despre Gauguin (pe care de atunci l-o fi căutat în vre-o enciclopedie), de sigur că nu ar fi devenit mai breaz decât este. Cel puțin ar fi mai onorabil să fi știut a scrie cum se cade românește, decât să tot facă pe bătrânul față de noi; căci ramolismul, chiar cel savant, pe noi ne lasă nepăsători. A bon entendre salut!

Romulus Demetrescu

În publicistica maghiară ardeleană, revista „Pásztor-tüz” (Foc ciobănesc) a făcut dovada unei dârze rezistențe, împlinind 19 ani de apariție, într-o continuă ținută literară de elită, Nrele 20, 21 și 22 — 1933, publică nuvele,

poezii, eseuri, cronici, semnate de Donáth, Reményik, Aprily, Császár, Dsida, etc. Reținem, din Nr. 22, elogioasa prezentare a volumului „Nagycsütörtök” (Joaia Mare), a proaspătului poet, Eugen Dsida, semnată de poetul Alex. Reményik. Tânărul rapsod a crescut și s'a format în coloanele acestei reviste, vrednic continuator al înaintașilor săi, cu acest al 2-lea volum de versuri. — Tineretul maghiar ardelean se găsește grupat în jurul periodicului „Erdélyi Fiatalok” (Tinerii Ardeleni), în al 4-lea an de viață. E o publicație de pregătire și formație ideologică. Aduce reoglandiri serioase din toate domeniile vieții contemporane. În Nr. 3, 1933, citim un luminos portret al scriitorului Carol Kós, un studiu obiectiv asupra fenomenului de scădere ca număr a populației maghiare, un succint rezumat al doctrinei hitleriste și o serie de însemnări inteligente.

Amplele dări de seamă în publicistica de anul nou, asupra mișcării literare, pe 1933, s'au prezentat cu o lacună întru nimic justificată. Obolul modest al atâtor reviste, apărute în diferite colțuri ale țării, cu surprinzătoare și varii preocupări de artă și spiritualitate, e cu neputință să fie ignorat pe deantregul. Trebuiau pomenite măcar cu numele, chiar dacă multe din ele nu vor însemna lucru mare, sau vor avea o existență egală cu cea a fluturilor de-o zi. Incercăm la acest loc o tardivă și nepretențioasă reparație. E firesc să pornim din Capitala tuturor pulsațiilor de viață. Locul de onoare îl deține, incontestabil, „Gândirea”, care, indiferent de criticile ce i s'au formulat, în mișcarea literară tradiționalistă, a adus o notă în plus. Ii urmează impunătorul periodic „Azi”, în jurul căruia s'au grupat atâtea tinere și promițătoare condee, într'o volbură de creație literară și ideologică. „Viața Românească”, reorganizată complect și mutată dela Iași la București, apare în al 15-lea an de existență. În al 12-lea an de viață apare, hebdomadur, „Adevărul Literar și Artistic”, cu o bogată materie de informație literară. „Viața Literară”, tinde să devină un organ de luptă literară și ideologică. „Vremea”, cu cei 6 ani de viață, s'a impus definitiv opiniei publice prin problemele multiple ce aduce. „România Literară”, bilunar de ideologie, răspunde unei meniri frumoase, sub girul romancierului L. Rebreanu. „Boabe de Grâu”, în al 4-lea an, răspândește în țară frumusețea comorilor de artă și cultură. Și dacă mai amintim „Revista de filosofie”, „Revista Germaniștilor Români”, „Libertatea” și „Arhiva... socială”, fiecare cu domeniul ei delimitat, am fi epuizat prezentarea fugară a periodicelor bucureștene. Dar trebuie să menționăm la acest loc și singura revistă nou apărută acolo, în 1933, „Herald”, plină de prospețime și tinerețe. Restul țării, în ultimul timp a început să se impună serios. La Chișinău, apare de mulți ani „Viața Basarabiei”, la Cernăuți, „Junimea Literară”, la Iași „Alfa”, la Fălticeni, „Inmuguriri”, la Moinești, „Orientări”, la Buzău, „Carnet Literar”, la Turnu Măgurele, „SO₂H₂”, cu material tot mai îngrijit, dând dovadă de gust și seriozitate. În Ardeal, la Cluj, „Societatea de Măine”, împlinește 10 ani de apariție. Tot aici apare „Hyperion” și „Gând Românesc”. La Brașov sunt două reviste: „Țara Bârsei” și „Brașovul Literar”. La Arad apare „Hotarul”, la Oradea „Suflet Românesc”, la Tg. Mureș, „Progres și Cultură”, La Mediaș, „Lanuri”, la Blaj, „Blajul”, iar la Turda modesta noastră publicație „Abecedarul”. Părerea generală exprimată la ocazii, a remarcat o învioreare aproape fără precedent, adusă în viața spirituală a țării de către mulțimea variată a revistelor apărute în 1933. Iată pentru ce credem că o mențiune a lor, măcar pe titluri, nu-i o osteneală cu totul inutilă.

Silviu Bardeș

abecedar

Revistă Literară

Redacția și Administrația: Teodor Murășanu, Turda, Piața Regina Maria, 23

ABONAMENTE: 1 an, — — —	120	Lei
Abonament de sprijin, — — —	500	Lei
Elevi de liceu (cel puțin 5 ex. pe o adresă) 1 an,	80	Lei
Exemplarul, — — — —	3	Lei

REDACTIONALE: Domnii autori precum și editurile sunt rugate să ne trimită exemplare din lucrările lor, pentru eventuale mențiuni și analize.

În aranjarea materialului din corpul revistei ne putem conduce numai de necesitățile tehnice tipografice, și de nici o altă considerație.

Manuscrisele primite, dacă întrunesc condițiile de publicare, apar în ordinea intrării și în cadrul spațiului disponibil.

Prietenii revistei noastre sunt rugați să pretindă **depozitarilor** să ne expună la loc vizibil **afișele cu sumarul**.

Revista „**abecedar**” e răspândită de Librăria Domnului Virgil Montaureanu, „Cultura Poporului”, din B-dul Academiei, la toate celelalte librării mari din Capitală.

„Abecedarul” va face minuțioase recenzii tuturor cărților și revistelor trimise la adresa redacției noastre.

ERRATA. În Nr. 31—32, p. 9 r. 22 de sus, citește: „Luciri șagalnice”, în loc de „locuri” . . . La pag. 11. r. 25, citește: un sens de esoterică filosofare, în loc de „istorică” . . . La p. 15, r. 35 de sus, citește: Zăbovesc în loc de „zăvoresc”.

În nr. 33—35, p. 5, r. 34, de jos, citește: epistemologist; r. 38 de jos, citește: „aplecați”; p. 7, r. 9 de sus, citește: „sinonimie”, în loc de „simfonie”. R. 26—27, p. 7, citește: „Consecințe” în loc de „cunoștințe”. La p. 14 r. 24, să se citească: „Desqueyroux” cu „q”. În articolul Drie Olga Caba, să se citească pretutindeni „GAUGUIN”. În poezia Beție, a d. Emil Giurgiuca, în locul versului:

Desferec zarea ei de diamant

să se citească:

Desferec rāza ei de diamant.

AM PRIMIT LA REDACȚIE:

dela 20 Dec. 1933 — 15 Ianuarie 1934

C ă r ți

Victor Papilian, *In credința celor șapte sfeșnice*, roman, 2 vol. I. 368 pp. II. 260 pp., Cluj. Colecția „Gând Românesc”, 1933. Prețul ambelor volume 170 Lei.

Onisifor Ghibu, *O grea moștenire hărăzită de ultimele guvernări*, București, 1933, 22 pp. Lei 10.

Zaharia G. Burniană, *Fecioarele orizontale*, roman, București, 1933, Edit. Cultura Românească, 247 pp. Lei 50.

I. M. Petrescu, *Sănătatea și fericirea în viață*, Edit. Cultura Românească, București, 1933, 128 pp. Lei 50.

Ioan Al. Bran-Lemeny, *Galaz*, poezii, 68 pp. Brașov, 1933, Lei 30.

Reviste

Hyperion, Cluj, An. II, Nr. 11, 12.

Suflet Românesc, (fost Flori de Crâng), Oradea, An. I, Nr. 16—17.

Carnet Literar, Buzău, An. IV, Nr. 1, 2, 3 și 4—5.

Omega, Buzău, An. 1, Nr. 2.

Ideea Națională, Buzău, An. 1, Nr. 11.

Blajul, Blaj, An. I, Nr. 1, (ianuarie 1934).

Progres și Cultură, Tg. Mureș, An. II, Nr. 1, (ianuarie 1934).

Vremea, București, An. VI, (Nr. de Crăciun 1933) și 319 dela 1 ianuarie 1934.

Libertatea, București, An. I, Nr. 24, (20 Decembrie 1933).

Jurnal, Roșiorii de Vede, An. II, Nr. 3.

Viața Literară, București, An. VIII, Nr. 151.

Brașovul Literar, Brașov, An. II, Nr. 14.

Erdélyi Fiatalok, Cluj, An. IV, Nr. 3, 1933.

Lanuri, Mediaș, An. I, Nr. 4, 5, (Decembrie 1933 — ianuarie 1934).

Inmuguriri, Fălticeni, An. II, Nr. 14, 1933.

SO, H₂, Turnu Măgurele, An. III, Nr. 9.

Marianistul, Blaj, An. I, Nr. 3, 1934.

abecedar

An I. Nr. 36—40

15 Ianuarie 1934

SUMARUL

- Dimitrie Todoranu*, ... Interior Bergsonian
Grigore Popa, ... Poeme (Ochi, Zeu
pădureț, Tarina copi-
lăriei)
Olga Caba, ... Noaptea pe Acropole
Dan Mureș, ... Dimineață, Inserare,
(versuri)
Yvonne Rossignon, ... Colindă, Narcis, Lita-
nie, Pași, (versuri)
E. Poë-Coronius, ... Tăcere, Un basmu
(traducere)
Pavel Nedelcu, ... Album (versuri)
Ion Covrig-Nonea, ... Valoarea vieții
Al. Straoneanu-Balas, ... Vis alb (versuri)

CĂRȚI

- Romul Demetrescu*, ... Ivan Bounin: Le Sac-
rament de l'amour, Ga-
la Galaction: Doctorul
Taifun
M. Beniuc, ... Geo Bogza: Poemul
inectivă
Grigore Popa, ... Triptic apoetic

CARNET

M. Beniuc, (Pentru „Viața Românească”) *Romul Demetrescu*, (Prof. Rădulescu Motru despre Mișcarea filosofică în 1933, Pentru un cronicar dela „România Nouă”), *Silviu Bardeș*, (Pásztortüz și Erdélyi Fiatalok, Bilanțul Revistelor românești pe 1933).

Bibliografie